

KÉT MŰVÉSZLEVÉL AMERIKÁBÓL. HONTI NÁNDOR ÉS SCHÖNBAUER HENRIK LEVELE BECK Ö. FÜLÖPHÖZ

(Közli: Kontha Sándor)

Az amerikai magyarság történetéről hatalmas tényanyagot felölelő, gondolatgazdag összefoglalás jelent meg a közelmúltban. Ennek bevezetésében, a forrásokról szólván megjegyzi a szerző: „Anyaggyűjtésem kiterjedt a hazaküldött levelekre is. Sajnos eddig ilyeneket a vizsgált időszakról – csak elvétve sikerült találni.”¹ A megjegyzés feltétlenül biztatásként fogható fel az alábbi két levél közzétételére. Annál is inkább, mivel mind a levelek íróit, mind a címzettet tekintve különleges jelentőségűek, tartalmilag pedig messze túlmennek a privát jellegű közléseken, élesebb megvilágításba helyezve egy speciális terület, a képzőművészet helyzetét, az Egyesült Államokban élő magyar festők és szobrászok sorsát, lehetőségeit a húszas évek elején. Az 1919 utáni művész emigráció történetének feltárásában egyébként éppen itt mutatkoznak ma a legnagyobb hiányosságok. Viszonylag sokkal jobban (persze korántsem eléggé) ismerjük például a Bécs – Berlin – Párizs – Moszkva vonzásába került, több-kevesebb ideig ezen városok valamelyikében letelepült művészek életútját és tevékenységét. Érthető ez már csak azért is, mivel az ő kapcsolatuk így vagy úgy, időlegesen vagy tartósan, de többnyire fennmaradt a hazai művészeti élettel. Távolról sem elegendő, de valamivel mégiscsak több a lehetőség a rájuk vonatkozó kutatások végzésére is. Mindez – úgy gondolom – növeli e két levél jelentőségét.

A címzett mindkét esetben Beck Ö. Fülöp.² A szobrász sokféle módon próbált kapcsolatot teremteni a nemzetközi éremkereskedelemmel, s e levelek többek között ezt is dokumentálják. Az első levél írója *Honti Nándor*, aki négykötetes *Művészeti Lexikonunk* adatai szerint Budapesten született 1878-ban, meghalt New York-ban, 1935 után. Festő és grafikus volt. Előbb Münchenben, utána Nagybányán Hollósy Simonnal, majd a párizsi Julian Akadémián tanult. 1903–1906 között járt illetve dolgozott először Amerikában, onnan hazatérve Budapesten az *Ujság* című lap rajzolója volt. Véglegesen az első világháború után telepedett le az Egyesült Államokban. Itteni tevékenységéről már maga a levél számol be:

New York Nov 4.–22

Kedves Beck Ö. Fülöp;

Oct. 23 ikai levelét kaptam és mellékelve küldök néhány czimet, a nélkül, hogy tudnám, vajjon ezek érdeklődnek-e modern plaquette-ek iránt. Lehet, hogy csak régi pénzekkel kereskednek, s amint láthatja legtöbbje bélyegkereskedő. Ez utóbbiból több van itt, mint a régi éremkereskedőkben.

Nem tudtam az ismert műkereskedő czégek közül találni olyat, a ki érdeklődik plakettek iránt. Némely auctió ház mint az „Anderson-Galleries”, közrebocsájtott plaketteket, de azok akkor egy magánember szőnyegeivel, butoraival és képeivel kerültek eladásra egy kis vitrine-ben, miniatűrökkel együtt.

Remélem a küldött czimek között talál olyat, a melyikkel összeköttetésbe juthat.

Hogy felőlem hallott, az csak úgy érthető, hogy hozzám tartozókkal találkozott. Óvakodom haza hivatalosan (ujságokban) beszámolni az itteni munkásságomról, mivel az utóbbi két év alatt annyi minden állt hazánkfiairól a lapokban, a mely hírek nem csak, hogy tulzottak voltak, hanem kivétel nélkül minden alapot nélkülöztek. Az itteni viszonyokat ismerő előtt mulatságosak a lapokban közölt „Magyar Művész Sikere Amerikában”, de mindenesetre nagy elégtétel lehet az érdekeltek részére, ha már itt el nem érnek semmit, kiélik a sikereiket az otthoni lapokban.

Itt Európai mértékkel mért sikere Halminak³ és Pogány Willynek⁴ van. Halmi, akít a felesége nagyszereiben adminisztrál, teljesen azt csinálja, a mit az itteni megbízói (nem magas) művészi izlése megkíván. Pogány Willy ugyanigy (Sarkady managementje alatt). Minden más művész magyar körökben éri el sikereit, amelyek korlátoltak (a magyar-amerikai negyeden belül). Minden amerikai piktör, grafikus és szobrász itt csak egy módon boldogulhat: Ha lekötik szerződésileg. Pikturára műkereskedők, illusztrációra Syndikátus. Szükségtelen megjegyeznem, hogy én mint nem idegen jöttem ide, hanem mint régi bennszülött mindjárt Syndikátus által lettem lefoglalva (a mi különben is minden piktör álma itt). Ezt olyanképpen

magyarázhatom meg, hogy ha példának hozom az otthon föllépő zeneművészeket a kiket pl. a Harmónia, vagy Bárd⁵ szerződött, s aztán gondoskodik, hogy kellő reklámja és kellő alkalmja legyen a működésre.

En egy eredeti nőtipust kreáltam a mi a mai amerikai lánynak az idealizált képmása (A Gibson-girl tipust a háboru megölte). Erre kötött le a Syndikátus évenként megújuló szerződéssel, s novellákat illusztrálok (száznál több lapot szolgál az Egyesült Államok területén). A Syndikátus érdeke, hogy minél nagyobb reklámot csináljon nekem, s így az áraitam külső megbízóimnál módomban van állandóan emelni. A szerződés csak egyet köt ki, hogy hasonló czélra (novella) más lapok részére ne dolgozzam. Mindenben szabad vagyok, s portrait-festést, plakátrajzolást, s minden a mi műtermembe kerül, (a Syndikátus reklámja révén) azt csinálhatom, s a Syndikátus még csak százalékot se igényel.

Itt ugyanis a lapoknak (heti és napilapok) vannak szerződötetett rajzoló a folyó napi hirrovat kezelésére, de Irodalmi Szórákoztató rovatait Syndikátusok utján látja el.

Vasárnaponként közölnek kivüálló művészektől és íróktól közleményeket, de azok rosszul fizetett dolgok arra való hivatkozással, hogy a reklám az illető részére megéri a közlést.

Egyebekben nem sokat tudok az itteni magyarokról. Boross Jenővel közlekedem, a ki olvas magyar lapokat (ittenieket és otthoniakat), s néha tőle értesülök egyről-másról. A minap érkezett Európából és rajongva beszél a kellemesen töltött időről, a melyet itt ötször annyi dollárral sem tudott volna megszerzeni.

A sok levél közül, a melyet Pestről hirlapíróktól, művészektől kapok, az Öné volt az első, a melyben nem jöttek lehetetlen és fantasztikus kéréssel, s ezt méltánylandó, azt hiszem nem veszi rossz néven, hogy szerény kérésének teljesítésén kívül egyet-mást az itteni viszonyokról is irtam, ha ugyan ezeket már Márk révén nem ismerné.

Kérem, adja át Louisnak üdvözetemet, ha a „Fészek”-ben látja Tolnay Ákost üdvözölje melegen a részemről.

Üdvözli hive

Honti Nándor
145 West 45th – Str.

A másik levél írója Schönbauer Henrik. Indulására és korai munkásságára vonatkozóan több forrásra támaszkodhatunk, 1930 utáni tevékenységéről azonban úgyszólván semmit nem tudunk.⁶

Schönbauer 1894-ben született Kőszegen. A művészpályán való elindulásában fontos szerepe volt a nála tizenhárom esztendővel idősebb rumi Rajki Istvánnal történt megismerkedésének. Művészete később bizonyos rokonságot is mutat Rajki szobrászatával. Münchenben a Gewerbeschule-n, a Hildebrand tanítvány prof. Killer irányításával kezdte meg rendszeres tanulmányait 1913-ban, majd 1914 májusától az Akadémiaán folytatta Balthasar Schmitt-nél, aki egyebek között Sámuel Kornélnak és Csikász Imrénének is mestere volt. A háború idején három évet katonai szolgálatban töltött. Hazatérve iratkozott be a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Stróbl Alajos és Beck Ö. Fülöp tanítványa lett. Az ő emlékezeiseiből érdemes idézni a fiatal művészre vonatkozó sorokat:

„Schönbauer H. talán két évig dolgozott a müncheni akadémián azután bevonult katonának. Fájdalmasan beszélt el nekem, hogy amióta eljött a mesteriskolára, mindig olyat követeltek tőle, amihez nem volt kedve. Abból, amit szeretett volna, semmit nem tudott létrehozni. Egy silány faunfejen babrált, amikor először láttam. Rajzaiban azonban ritka temperamentum ígérkezett. Biztatásomra csakhamar megkapó kifejező erővel bujtak elő újabb és újabb szobor elképzelései. És ezután egymás után jöttek, sorozatosan, a rövid két-három hónapban pompásnál pompásabb és egyre érettebb szobortervek. Egy-két év után, amikor kollektív kiállításra mutatkozott be, hozzáértők előtt komoly sikert ért el, és ha nyomorúságos évek után el nem távozik Amerikába, ma szobrászaink első sorában állna.”⁷

Elek Artur 1924-es, Ars Una-beli cikkében hasonlóan magasra értékelte az ifjú szobrász teljesítményét: „Hatalmas szobrásztemperamentum”, „monumentális tehetség”, „nagyra nőtt és nagyra hivatott művész” – olvashatjuk róla egyebek között. Az: Ujság 1930. január 17-i számában pedig így fogalmazott: „S ez a nagyszabású – meggyőződésünk szerint az eddig élt magyar szobrászi tehetségek legnagyobbika – Amerikában él és szegény Magyarországra nézve talán már elveszett.”

Műveit sajnos egyelőre csak reprodukciók alapján ismerjük. Magyar közgyűjteményben jelenlegi ismereteink szerint csupán egy mű található, az 1932-es dátumú, egyoldalú önarckép plakett a Magyar Nemzeti Múzeumban. Ez a Gáty gyűjteményből került ide.

A reprodukciók alapján formálható ítélet szerint a korai művek valóban nagy reményekre jogosítottak. Rendkívüli összefogottság, hatalmas erő, magabiztos fogalmazás jellemzi a szilárd konstrukciójú portrékat

és a témájukban is az erőt hangsúlyozó figurákat. A rokonság a korai Beck Ö. Fülöp szobrokkal letagadhatatlan, az önálló egyéniség ugyanakkor félreérthetetlenül megmutatkozik bennük. Egyik-másik szobra mintha későbbi törekvések, teljesítmények kiindulópontja is lenne. Az 1920-as kalapos férfifej például meglepően emlékeztet Mészáros László kirgiziai bányászfejére. Az 1919-es Kögörgető pedig Bokros Birman Dezső Aszfaltozóját idézi emlékezetünkbe.

Az Egyesült Államokban készült műveken fokozatos, de egyre szembetűnőbb változások figyelhetők meg. A témavilág kezdetben a korábbihoz hasonló. Csupa Herkules küzd, gyűrűzik a lendületes, mégis jól megépített kompozíciókon. A dekorativitás azonban egyre nagyobb teret kér. Az erőteljes stilizálás egyre manírosabb megoldások irányába fordul. A mind több nőalak és anya gyermekével kompozíció mellett továbbra is kedvelt témája marad a szobrásznak a munkás- és munkaábrázolás, a lendület azonban alábbhagy. Dekoratív állóképeken láthatunk aratólányt, vízherdó fiút, ásójára támaszkodó, pihenő férfit stb. Alakjait felöltözteti. A sok korábbi Herkulesből megannyi Pinocchio lesz.

1923. január 28. – február 11. között a Belvedere-ben volt kiállítása Budapesten, Jándi Dáviddal közösen. Még ebben az esztendőben indult el Amerikába, ahonnan az alábbi levelet írta Beck Ö. Fülöphöz. (A levelet – mint az előbbit is – eredeti helyesírással, betűhíven közöljük.)

Wyomissing 1923. Dec. 17.

Kedves Mester!

Hosszu hallgatás után még csak most keresem fel soraimmal. Hallgatásom legfőbb oka, hogy szerettem volna egyik-másik rámbizott kérését elintézve Mestert tudatni.

Viharos tengeri utazás után szerencsésen megérkeztem New-Yorkba, ahonnan Washingtonba utaztam. Itt Washingtonban mintáztam egy jó mellszobrot csekély pénzért. Washingtonban 6–7 hetet töltöttem el, megnéztem a művészeti Muzeumát, amely nem sokat mond. Nagyon jelentős a természettudományi, néprajzi muzeuma, ahol a régi Mexiko, Juhatán letűnt kulturáját lehet látni. Művészi élet Washingtonban nagyon kevés van. Ami Amerikában a művészi élet terén számba jöhet, az New-York, Philadelphia, Szt. Louis, San Francisco, New-Orleans és esetleg Los Angeles Californiában. Washingtonból New-Yorkba mentem, ahol az általános benyomások és a hétköznapi foglalkozásom miatt a legdeprimáltabb lelki hangulatban tengődtem vagy öt hetet. Az ottmaradásomat a betegségem szakította meg és jelenleg Wyomissingben (4 óra gyorsal New-Yorktól) időzőm bátyámnál. New-Yorki tartózkodásom alatt három izben jártam Alex Kontánál,⁸ akit harmadszori keresésemkor ott találtam az irodájában. (Exchange Place 20. sz. 1303. szoba és 13. em.) Szombat Délben volt, amikor beszéltem vele és nagyon kért, hogy fáradjak el hozzá egy pár nap mulva, mert vasárnap elutazik és rengeteg elintézni valója van. Nagyon szívélyesen, barátságosan fogadott A. Konta. Ujból felkeresnem lehetetlen volt, mert lázas beteg lettem és bátyám sürgönyére elhagytam New-Yorkot, hogy kipihenhessem magam. Azonban mihelyt alkalmam lesz újra New-Yorkba jutni, úgy fölkeresem újra Kontát az irodájában. Lakását nem tudom és nem tudom megtudni amennyiben a rendőrségnél nincsenek lakásbejelentő hivatalok, sem címtudakozó.

Jártam több magyar festőnél, Pogány Vilmosnál, Halmi Arthurnál, akik azt mondták, hogy szobrokat (ma élő szobrásztól) plaketokat a műkereskedők nem igen vesznek, hanem antikokat. Egy pár műkereskedőnél kínáltam megvételre Mester plaketjeit, de eredménytelenül. Leginkább antik, vagy hamisított antikot, festményeket ujakat, és régieket lehet több műkereskedőnél látni. Az antik butor stb. hamisítása itt nagyban járja és el is adják. Az amerikai gazdagok legelsősorban szeretik vásárolni az antik dolgokat. Van olyan műkereskedő, akik a kubista egyes expressionista képeit, szobrait Párizsból, Berlinből hozatja és itt esetleg kuriózumként el tudja adni. Legnagyobb része a vásárlóknak ellene vannak a legcsekélyebb modernségnek is. Azonban kezd tért hódítani. Sokan jönnek át Párizsból, Berlinből, általában Európából művészek. Egy héttel mielőtt eljöttem New-Yorkból jött Archipenko orosz sz. Párizsból. Szerettem volna felkeresni, de betegségem miatt elhalasztódott. Jártam egy Killényi⁹ nevű magyar plaketistánál aki ismeri Mester dolgait és emlékezett, hogy Gyulai Pál plaketje itt van az egyik amerikai Muzeumban. A jelenlegi három plaketot ő az itteni közönségnek, ahol el tudná adni tul modernnek tartja és nem tudtam általa eladni a plaketokat. Igyekszem azonban máshol, esetleg bátyám ismeretsége körében eladni.

Az egész amerikai művészetele nem jó benyomást tett rám. Ugy mind minden, ugy a művészet is magán hordja súlyos teherként a szellemtelen kapitalizmust, a közönség ostoba véleményeit. Pénz, bőség van itt sok, de a pénzért meg kell izzadni. Annyi vagyonos pénzkirály sehol a világon nincs, mint itt, de 90 % kizárólagos üzletember, akik komoly művészetre pénzt nem igen adnak. Legalább élő művész munkáira. Privát képtár van sok (Morgan, Rockefeller, Carnegie, Harriman stb.) de ezek csak régi, antik mesterek munkáit gyűjtik (Rembrandt, Tintoretto, Goya, Greco, Puvis de Chavannes stb.). A hivatalos kiállító társulat Assotiation of Art kiállításai krbl. olyanok sok esetben gyengébben jóval, mint a Műcsarnokban Zala

és társai által rendezett tavalyi kiállításai. Modern dolgokkal lehet (természetes egy kis pénzzel) kiállításokat privát vállalatoknál rendezni, ahol zajos erkölcsi sikert érhet el valaki, de eladni nem igen ad el. Lassan-lassan keresztül dereng azonban a szellemiség ezen a gép országban, de legalább jó egy pár száz és száz évvel hátrább van mint Európa. A technikai vívmányai óriási tért öltenek itt. Természetesen az eszmék jó része Európai bevándorlótól vagy Európából jönnek. New-York egyes nyilvános muzeumaiban nagyon sok szép régi és új dolgokat lehet látni. Láttam itt Kongó néger plasztikát, ázsiai és a régi mexiko teljes művészetét.

Jelenleg bátyámnál csinálók és csináltam kisebb szobrokat melyeket bővebb ismerettségem alkalmával mégis elfogok talán tudni adni. Ugyszintén dolgozom egy pályázaton mely James Buchanan, volt Lincoln előtti elnököt ábrázolja. Szándékom az, hogy pénzhez jussak, és elmehessek Párizsba vagy Berlinbe vagy haza Budapestre. Iszonyu nehéz itt a kezdet és az itteni életet megszokni, mikor az embernek egy eléggé megállapodott nézete, fölfogása és útja van. Sok keserűségen, viszontagságon mentem keresztül, annak dacára, hogy itt bátyám és sógorom van. Amerikát megszokni sohasem tudnám, mégha a nyelv teljes ismeretése és minden anyagi is megvolna. Technikai embernek, gyári munkásnak és egyéb embernek és a művészettel örök időkre megalkuvó embernek jó. Én azonban egy magasabb cél elérése végett jöttem át, hogy pénzhez jussak. Egészségem helyreállt és némileg megnyugodtam. Tanulom szorgalmasan az angol nyelvet, mely eléggé nehezemre esik.

Mester rám bizott kérését elfogom intézni. Odahaza bizonyára óriási drágaság lehet és nehéz életviszonyok. Kívánok Mesternek és b. családjának egy kellemes újévet. Maradok sokszori szívélyes üdvözléssel

Schönbauer

H. Schönbauer Wyomissing Pa
P.o. Box 232. U.S. Amerika

JEGYZETEK

1. PUSKÁS J.: Kivándorló magyarok az Egyesült Államokban 1880–1940. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. 18.

2. Beck Ö. Fülöp gazdag írásos hagyatékát a művész leánya, Beck Judit őrzi. Két levelünk is az ő tulajdonában van.

3. Halmi Artur (1866. Budapest – 1939, New York) festő. Budapesten és Bécsben tanult. 1910 óta élt az Egyesült Államokban. Főleg női és gyermek arcképeket festett. – Lenkei Zsigmond: Ez Amerika! (Budapest, 1929) című könyvében (31.) többek között ezeket írja: „Előbb Márk Lajos volt, majd Halmi Artur lett az amerikai szocietás legnevesebb és legkapósabb portaitistája, akik köztársasági elnökök feleségeit, a Gouldokat, Vanderbilteket, Schwabok családtagjait festik. Elismert és népszerű festőművészek kint Raskó Aurél, Kóber Leó, Honti Nándor, Linek Lajos, Haáz Miklós és Amerika a magáénak vallja Pogány Villyt, aki a legnagyobb színházak díszlettervezője, a Kandel fivérek stb.”

4. Pogány (Vilmos) Willy (Szeged, 1882. aug. 24 – New York, 1956. máj. 7.) Budapesten a Mintarajziskolában tanult, majd Párizsban képezte tovább magát. Londonban könyveket illusztrált. 1914 óta élt New Yorkban. Egyebek között a Metropolitan díszlettervezője volt. Falképeket festett a New York-i népszínházba és a niagarai erőművek előcsarnokába. Nagy díszítőművészeti vállalatot alapított. Szállodatervei is nevezetesekek.

5. Bárd Ferenc és Fia, 1893-ban alapított Zene-műkiadó cég.

6. A négykötetes Művészeti Lexikonban (Akadémiai Kiadó, 1966) nem szerepel a neve. Az Éber László és Gombosi György szerkesztette 1935-ös lexikonban azonban még számontartották. Ezt írták róla egyebek között: „Archaikusan stilizáló, masszív formákkal dolgozó, dinamikai hatásokra törekvő szobrász.” Magyar nyelven az egyetlen igazán értékelő írás Elek Artur tollából jelent meg az

Ars Una 1 – 1923–1924-es számában (47–52., képekkel). 1927. február 28. – március 12. között a New York-i New Gallery-ben rendezett, 23 művet bemutató kiállítás kétlapos katalógusában idézet olvashatunk ebből a cikkből, valamint (dátum nélkül) a Revue et du Beau-ból. A Galerie J. Casper cégnél, Berlinben rendezett kiállítás dátuma ismeretlen, feltehetően azonban az előbbi után került rá sor. A kiállítás meghívója rövid életrajzi összefoglalást közöl és 16 művet sorol fel. 1929-ben adták ki német nyelven Dr. Otto Brattskoven: Henry Schonbauer című könyvecskéjét. Ez a kötet nyolc oldalnyi szöveget és 24 képet tartalmaz. Kiadója J. J. Ottens-Verlag, Berlin-Frohnau. A kötetből egy példány a Magyar Nemzeti Galéria könyvtárában van, benne ez a dedikáció olvasható: „Elek Artur Urnak Szívélyes Szeretettel Henry Schonbauer New-York City 1930 jun. 12.” Ismereteink szerint a legutolsó közlés Schönbaueréről a Magyar Album c. kiadvány 62. oldalán olvasható (Szerk. Incze Sándor. American Hungarian Studies Foundation, Elmhurst, Illinois, U.S.A. 1956): „Schönbauer Henrik. Kőszegen (Vas m.) 1900-ban született. 1926 óta Amerikában él, ahol a legfontosabb műzeumokban vannak szobrai.”

7. Rippl Rónai József emlékezései – Beck Ö. Fülöp emlékezései, Szépirodalmi Kiadó, 1957. 329.

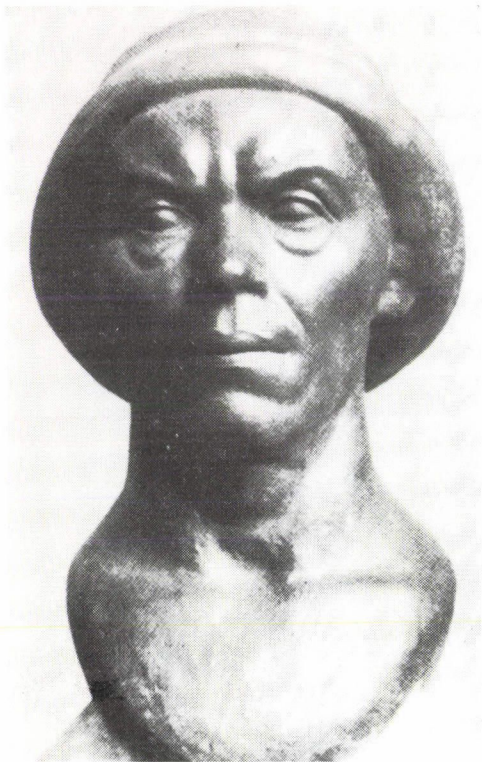
8. Konta, Alexander Budapesten született 1862. május 11-én. 1887-ben vándorolt ki Amerikába. New Yorkban halt meg 1933. április 27-én. (Az adatok a „Who was who in America 1897–1942” c. 1943-as kiadványban található.) Lenkei Zsigmond i. m. (L. 3. sz. jegyzet) 29.: „Jelenleg a kegyelmi tanács tagja Konta Sándor, aki a legelőkelőbb bírák egyike és mint újságíró kezdte Budapesten pályáját.” Kovács Ernő dr.: Utazásom Apponyi Albert gróffal Amerikában (Losonc, 1911) című könyvének 25–26. oldalán két rövid fejezet található a következő címmel: „Konta Sándor déli ebédeje”, illetve „Mibe került az ebéd”. A szövegből

83. Schönbauer Henrik: Kőgörgető (kő), 1919. Ismeretlen helyen

84. Schönbauer Henrik: Pihenő nő (Síremlék terv), é.n. Ismeretlen helyen

85. Schönbauer Henrik: Férfifej (bronz), 1922.
Ismeretlen helyen

86. Schönbauer Henrik: Rabszolga (bronz), 1922.
Ismeretlen helyen

87. Schönbauer Henrik: Aratómunkás, 1928.
Ismeretlen helyen

kiderül, hogy a Manhattan-klub nagytermében rendezett ebédre hetvenen voltak meghíva, s hogy „az ebéd 2150 dollárba, tehát cca 11000 koronába került.” Károlyi Mihály levelezése I. 1905–1920. Akadémiai Kiadó (Szerk. Litván György) c. kötetben ugyancsak több hivatkozás és dokumentum található. Idézet a Pesti Napló 1914. ápr. 7-i számából (83. o.): „... Egyesületek zászlókkal, zenével vonultak ki, és a kikötőben a New York-i magyarok várták Károlyit. Délben Konta Sándor, New Yorkban élő kiváló honfitársunk ebédet adott száznál több előkelő amerikai részvételével ...” A 136. számú levelet Károlyi Konta Sándornak írta (Budapest, 1915. szeptember 9.). Részlet a levélből: „...

ismételten ki akarom fejezni meleg köszönetemet és hálámat kedves Konta urnak az amerikai körutam előkészítése és egész ottani tartózkodásom alatt kifejtett sok szivessége, meleg támogatása és fáradhatatlan tevékenysége és személyem iránti baráti figyelméért, mik oly nagy mértékben járultak hozzá a magunk elé kitűzött hazafias cél eddigi sikerének eléréséhez, s amik a teljes siker iránti reményünket csakis fokozhatják. ...”

9. Kilényi Gyula (Arad, 1893–1959) szobrász és éremművész. Az Iparművészeti Iskolában tanult. 1906-tól Németországban dolgozott, majd kivándorolt Buenos Aires-be. 1919-től New Yorkban élt.

Zwei Künstlerbriefe aus Amerika: Nándor Honti und Henrik Schönbauer an Fülöp Beck Ö.

(Herausgegeben von Sándor Kontha)

Nach Ende des ersten Weltkrieges suchten wegen der schwierigen wirtschaftlichen und gesellschaftlichen Umstände viele ungarische Künstler bessere Lebens- und Schaffungsmöglichkeiten im Ausland, unter anderen in den Vereinigten Staaten. Die beiden hier abgedruckten Briefe wurden im Jahr 1922 ebenfalls aus den USA datiert. Der Maler Nándor Honti (1878-nach 1935) und der Bildhauer Henrik Schönbauer (Henry Schonbauer, 1894–?) richteten je einen Brief an den namhaften ungarischen Bildhauer. Fülöp Beck Ö. in Budapest. Sie berichten über ihre persönlichen Lebensumstände und über das Kunstleben in New York, über die Möglichkeiten des Fortkommens und über künstlerische Bestrebungen. Nach den bekannten Werken und Tatsachen zu urteilen wäre es eine wichtige Aufgabe der Forschung, vor allem das Schaffen Schönbauers in Amerika zu untersuchen und zu veröffentlichen.

